

## gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. septembra 1881.

**O b s e g:** Naznanilo o premembi podkovske in živinozdravske šole ljubljanske. — Prilika je tũ, oklenimo se je in bodimo praktični! (Konec.) — Bivša Šneperska gozdarska šola in gozdarstvo na Slovenskem. — Kaj je treba o petroleji našim vrtnarjem vedeti? — Gospodarske novice. — Razglasilo c. k. deželne vlade o naznanilih dolžnosti pri nastanku kozjih garij. — Slavnostni govor pri Ciril-Metodijevi svečanosti v čitalnici vipavski 8. sept. t. l. (Konec.) — Prešeren. — Štefan Modrinjak in pa Središče, rojstni kraj njegov. — Slovensko berilo za 8. gimnazijski razred. — Deželni zbori. — Naši dopisi. — Noviĉar.

## Gospodarske stvari.

## Naznanilo

## o premembi podkovske in živinozdravske šole ljubljanske.

Družba kmetijska kranjska je večletnemu pritisku ljubljanskega mestnega magistrata se udala in na svojem posestvu na spodnjih Poljanah leta 1849. zidala poslopje za šolo podkovsko in pa za bolnišnico bolne živine. Pritisek magistratni je pa bil tem večí, ker je c. kr. deželna vlada uže z ukazom od 12. avg. 1841. leta šteř. 10.712 opozorila mestni magistrat na potrebo, da bi se kakor koli v Ljubljani mogli kovaĉi podučevati v umnem podkovstvu, katero je, kakor trdijo vojaška poročila, na Kranjskem silno zanemarjeno. Iz dežele pa so od nekaterih podružnic, grofa Barbo-ta iz Rakovnika, dr. Pfefferer-ja iz Ponoviĉa in družih dohajale želje družbi kmetijski, naj z napravo podkovske šole, ĉe mogoĉe, združi tudi napravo živinozdravske šole, v kateri bi se deželi tako potrebni zdravniški pomoĉniki vsaj za silo izuĉevali.

Ker je takrat v centralnem odboru družbe kmetijske bil mestni župan Hradeĉki odbornik, ki je po pravici velik vpliv imel na vso družbo, lahko mu je bilo pregovoriti dr. Jan. Bleiweisa, takrat c. k. profesorja živinozdravstva, in pa dr. Strupi-a, takrat c. k. deželnega živinozdravnika, da sta brezplaĉno prevzela ves nauk živinozdravstva, za nauk iz podkovstva pa je za pogojeno plaĉo bil iz Štajarskega pozvan Pavel Skalè, na dunajski šoli izuĉen kovaški živinozdravnik.

Ko je družba kmetijska si oskrbela denar za zidanje šole in si zagotovila uĉenike šoli, je predložila 1848. leta c. k. ministerstvu nauka naĉrt podkovske in živinozdravske šole, združene z bolnišnico za bolno živino.

C. kr. ministerstvo nauka je z odlokom od 13. aprila 1848. l. št. 1311, razglašenim v „Laib. Zeitg.“ 4. maja 1848. potrdilo ta naĉrt in odprla se je ta dvojna šola (šola za podkovstvo in živinozdravstvo) s slovenskim uĉnim jezikom 7. dne januarija meseca l. 1850., tako, da za podkovstvo je šola trajala pol leta, za živinozdravstvo celo leto. Uĉenci, ki so z dobrim vspehom prestali preskušnjo podkovstva, dobili so pismo, vsled katerega so mogli postati kovaški moj-

stri, — uĉenci dobro dovršene živinozdravske šole pa so dobili spriĉalo ne popolno izuĉenega živinozdravnika, katero se more le na dunajski viši živinozdravski šoli zadobiti, ampak živinozdravniškega pomoĉnika, ki živino sme v sili in ondi ozdravljati, kjer ni diplomiranega živinozdravnika.

Tako je bilo do letos po naredbi c. kr. ministerstva nauka od 13. aprila leta 1848. šteř. 1311, tedaj celih 30 let, v katerih je ljubljanska šola mnogo mnogo dobro izuĉenih kovaĉev, pa tudi vsaj za silne potrebšĉine živinskih gospodarjev sposobnih živinozdravniških pomoĉnikov dala deželi kranjski, štajarski, goriški, korški, pa tudi hrvatski.

Ko je družba kmetijska vzajemno z gosp. zastopnikom c. k. deželne vlade in deželnega odbora za leto 1882. obilniše državne podpore za šolo c. kr. ministerstvo kmetijstva prosila, jej je došel 13. aprila t. l. šteř. 3702 odlok, po katerem sl. ministerstvo kmetijstva družbi kmetijski voljo izreka, jej zdatnejšo podporo nakloniti za vzdrževanje podkovske šole in za-njo potrebne bolnišnice, al, ker po dogovoru z ministerstvom nauka in notranjih oprav vsled novejših postav, to je, postave od leta 1857. in 1871. niso veĉ dopuščene take nižje enoletne živinozdravske šole, kakor je ljubljanska bila, zato treba, da neha živinozdravska šola enoletna in se namesto nje vpelje le 4 ali 6 tednov trajajoĉa šola s popularnim podučevanjem v živinoreji, v živino- in mesogledstvu in pa v pripomoĉi pri porodih živinskih.

Odbor družbe kmetijske je z veliko zahvalnostjo sprejel odlok sl. ministerstva, da ga je volja zdatnejše podpirati podkovsko šolo, a žalovaje mu objavil, da vsled odloka od 13. aprila mora vprihodnje nehati šola živinozdravska, iz katere je dežela v teku 30 let dobila veliko živinozdravniških pomoĉnikov, ki pri tolikem pomanjkanji diplomiranih živinozdravnikov so na pomoĉ bili bolni živini po deželi. Proti novi naredbi, da bi se le kakih 4 ali 6 tednov uĉilo mesogledstvo, živinorejstvo in porodniĉarstvo, se je dr. Bleiweis, ki je te nauke 30 let uĉil na tukajšnji šoli, odloĉno izrekel iz 2 vzrokov, katerih eden je ta, da navedeni trije obširni nauki se ne dadó nauĉiti v 4 ali 6 tednih, ĉe tudi bi podučevanje trajalo celi dan vsak dan, — drugi vzrok pa je ta, da brez anatomije in fizijologije in brez poznanja bolezni živinskih se nikakor ne dá uĉiti porodniĉarstvo in mesogledstvo bolne živine.

In tako vsled odloka sl. ministerstva kmetijstva od 13. aprila t. l. neha v prihodnje celoletna šola živino-zdravska, — ostane pa šola podkovska polletna, brez katere po postavi od leta 1874. ne more kovač pravice podkovskega mojsterstva zadobiti.

To se je podpisnemu odboru potrebno zdelo, očitno naznaniti zato, ker se za prihodnjo šolsko leto že več mladenčev oglašja za vstop v šolo, katera se za podkovstvo prične po vseh Svetih, kar bode pozneje še bolj natanko objavljeno.

Od centralnega odbora c. kr. kmetijske šole v Ljubljani 15. septembra 1881.

## Prilika je tù, oklenimo se je in bodimo praktični!

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Društveni udje nastajali naj bi po tem-le redu:

a) Vsaka občina naj bi po svojem županstvu kot ud za-se posebej k „sadjerejskemu društvu“ pristopila;

b) ravno tako bi moral vsak krajni šolski svet v celem okraju biti društveni ud;

c) poleg občin in krajnih šolskih svetov bi se pri društvu kot ud ne smela nobena šola v celem okraju pogrešati.

Na ta način bi se v kratkem lahko pri vseh ljudskih šolah v celem okraju šolske drevesnice v dobri in pravilni stan za domači poduk v sadjereji — spravile in racionalno vredile. Dalje pridejo na vrsto

d) vsi bolj zavedni in imoviti posestniki zemljišč celega okraja kot društveni udje. Ta zgled bi gotovo v kratkem tudi drugi bolj malomarni in zaspani posnemati začeli, ker beseda gine — zgled pa rine.

e) Naša prečastita duhovščina, skrbeča ne le za duševni blagor, nego tudi za drugo vsestransko oliko prebivalstva nad vse zavzeta, k sadjerejskemu društvu kot ud gotovo v polnem številu pristopi.

f) Kaj pa mi, gospodje sokolegi in gospice sokoleginje učiteljskega stanu, ali hočemo mi zadnji biti? Gotovo ne! Tudi mi pristopimo k sadjerejskemu društvu kot udje v polnem številu. Eden ali drug, posebno pa gospodičine učiteljice, mi bode oporekal: Kam hočem z drevesci, katera bi iz društvenega vrta prejemal (prejemala), ker nimam niti pedi lastne zemlje! Nič se ne bojte; občinska tla, prostori ob občinskih potih, ob okrajnih in državnih cestah so še prav obširni, kamor more se — ne le na tisoče, nego na milijone sadnih drevesc posaditi. In tukaj, ko bomo imeli šolske drevesnice enkrat vse dobro urejene, je naše zemljišče za nadaljevanje sadjereje ter spremembo pustih prostorov v sadunosne vrte, kateri ne bodo le premožnim ljudem nego tudi domačim in tujim revežem, a ob enem popotnikom — v korist, a ustanoviteljem pa v čast in ponos. Tako bi pripomogli, da se začne počasi tudi pri nas spodbudni zgled naših vrlih bratov Čehov in drugih naprednih narodov ožje naše domovine posnemati, kjer vsakovrstna pota in ceste med drevoredi sadnega drevja vodijo. Kako prijetno je po takih krajih v hudi vročini popotovati in v prijetni senci sadnega drevja! Koliko manj tam tudi vprežena živina na potih trpi — varna pred vročino!

g) Med ostalimi prebivalci naj bi tudi prav pridno vsi kot udje k sadjerejskemu društvu pristopali. Ni ravno potrebno, da moraš sam celi goldinar vplačati, ako ti to socialne razmere ne dopuščajo. Ako vtrpiš le 50 kr., pridobi si še enega tovariša za drugih pet-

deset krajcarjev in letnino za enega skupnega društvenika imata na razpolaganje. Ravno tako naj bi se družili po štirje vsak z doneskom po 25 kr.; še bolj nezmožni po pet skupaj z letnimi doneski vsak po 20 kr.; revnejši po deset skupaj, vsak z letnim doneskom po 25 kr.; še bolj nezmožni po 50 skupaj z letnimi doneskom vsak po 2 kr., in slednjič po sto skupaj pa za enega uda, vsak z letnim doneskom od 1 krajcarja.

Na ta način bi postali lahko vsi prebivalci celega postojnskega okraja udje sadjerejskemu društvu brez razločka spôla, starosti in premoženja in to brez vse težave in občutnega plačevanja, a bi se tudi pri malih doneskih uže lepa svota novcev leto za letom v razširjanje sadjereje v tem okraju skupaj zloževala, katera bi našo Pivko in celi drugi okraj uže v nekoliko letih v pravi sadunosni vrt spremenila. Ali bi ne bilo to za nas vse skupaj, ki ravno v dnevih denarne mizerije živimo, v posledici najboljši zgodovinski spomin, da smo bili za blagor naših naslednikov pravi naprednjaki?

(Konec prihodnjič.)

## Bivša Šneperska gozdarska šola in gozdarstvo na Slovenskem.

Leta 1869. odprla se je s pomočjo narodnega deželnega zbora kranjskega nižja gozdarska šola v Šneperku, na grajščini kneza Schönburg-Waldenburga. Blagi knez, vnet za povzdigo gozdarstva in kmetijstva po slovenskih deželah, je prostor za šolo in stanovanje učencem brezplačno prepustil, zraven pa tudi svojim gozdarjem ukazal, naj bodo učitelji tej šoli. In res je postal prvi učitelj in vodja šole viši gozdar gosp. Bodenstein in drugi učitelj gozdarski asistent gosp. Furlan. Prvi dve leti je to šolo obiskovalo 9 učencev in drugi dve leti pod vodstvom gosp. gozdarja Lasky-a in kasneje pl. Obereignerja, če se ne motim, zopet 9 učencev. Študije dokončalo je toraj 18 učencev. Pod vodstvom gosp. Bodenstein-a, kateri je bil temeljito učen, so učenci dobro napredovali, in to posebno radi tega, ker je znal še tako suh predmet zanimivo razlagati in ker je ljubil učence in stvar, kateri je posvetil svoje moči. — Kdor je oni čas naše „Novice“ pazljivo čital, našel je mnogo dobrih člankov o gozdarstvu v njih. In komur je znano razvijanje društvenega življenja po ložki dolini, mora priznati, da so učenci te šole z ubranim petjem itd. mnogo k temu pripomogli.

Pred nekaj leti me je vprašal nek deželni poslanec, kaj je prav za prav vzrok prestanka šneperske gozdarske šole, in jaz sem te vzroke naštel: „Šola je bila nižja, toraj je njen namen le nižje gozdarsko osobje izrežati. Učenci pa, ki to šolo obiskujejo, menijo, da bodo koj, ko izstopijo, više gozdarske službe posedli. Učenci, stopivši iz šole, pogledajo po svetu in spoznajo, da so se motili. Morali so študije nadaljevati ali pa nižje gozdarske službe sprejeti. — Drugi vzrok je pa ta, da so bili učitelji ob enem tudi oskrbniki grajščine. Skrbeli so zato v prvi vrsti za grajščino in še lev v drugi vrsti za šolo.“\*)

\*) Po poročilu deželnega odbora v stenograf. zapisniku zborovem leta 1875. je bila gozdarska šola šneperska opuščena iz mnogih vzrokov, katerih glavna vzroka bila sta dva: eden je ta, da knezovi gozdarji so dobili več posla za oskrbovanje grajščinsko in so se s tem odtegnili šoli gozdarski, — drugi pa je bil ta, da je deželni odbor za gotovo pričakoval ustanovitev nižje kmetijske šole na Dolenjskem, v kateri bi se bila učila tudi gozdoreja. Al to upanje splavalo je po vodi.

Vred.